

driemaandelijks tijdschrift
De V Geslachten van Hoegaarden

édition trimestrielle
Les V Lignages de Hoegaarden

Belgia-Belgique
P.B.
3320 Hoegaarden
2./ 2609

Mr. Henri Steenwegen
Processiering 66
7300 Tienen

FAMILIESCHOON

Anno XXXX   nr 214   3/1999

Ronny en Jessy Van de Velde
hebben de eer u uit te nodigen
op de vernissage van de tentoonstelling

Christian Dotremont

op zaterdag 27 februari 1999 om 13 uur

Tentoonstelling van 28 februari tot 30 april 1999
open van woensdag tot en met zaterdag, van 10 tot 18 u.

ROSSAERT

Nosestraat 7 - 2000 Antwerpen
Tel 03/213.26.32 Fax 03/213.26.30

Ver. uitg. A Veroeveren

Afgifttekantoor 3320 Hoegaarden

Ereraad — Conseil d'honneur

Z.E.H. Henri Peeters (†), Pastoor en Landdeken van het Concilie van Hoegaarden
Sieur J.M. Lowet-Oury (†), Président d'honneur et Administrateur délégué de la Raffinerie et Sucrierie de Grand-Pont
Dhr. L. Borremans (†), Ere-Ambassadeur van Z.M. de Koning der Belgen
Dhr. G. Puttevils, Ere-Ambassadeur van Z.M. de Koning der Belgen
Dhr. Baron Charles Roberti de Winghe, Ere-Notaris
Z.E.H. J. Vandervelpen, Deken van Hoegaarden

Beschermraad — Comité de patronage

College van Burgemeester en Schepenen van Hoegaarden
Museum 't Nieuwhuys – Stichting Julien Van Nerum – vzw Hoegaarden

Redactie — Rédaction

Maurice Dodion – Lelielaan 34 – 3191 Hever – Tel. (015) 61 43 24

PRK — CCP

000-0895026-07 – Confrerie der V Geslachten – Hoegaarden

Confrerie der V Geslachten — Confrérie des V Lignages

Stichting — Fondation 09-12-1741

Rechthebbende Geslachten — Lignages ayants-droit

Servais Sweerts x Angeline Sweerts	(De Zwarte Merel / Le Merle Noir)
Hubert Sweerts x Barbe Van Osmael	(Het Groene Klaverblad / Le Trefle Vert)
Charles Van Nerum x Barbe Sweerts	(De Gulden Lelie / Le Lys d'Or)
Henri Hoebancx x Anne Sweerts	(Het Zilveren Zwaard / Le Glaive d'Argent)
Henri Struys x Elisabeth Sweerts	(De Zilveren Struisvogel / L'Autruche d'Argent)

Beheer — Administration

Hoofdzetel — Siège Social

't Nieuwhuys – E. Ourystraat 2/4 – 3320 Hoegaarden – Tel/Fax. (016) 76 77 96

Lidmaatschap en abonnements

A. Van Nerum, Parklaan 5, 1860 Meise

Verzending Familieschoon

F. Veroeveren, A. Putzeysstraat 10, 3320 Hoegaarden

Ruilabonnements

M. Dodion, Lelielaan 34, 3191 Hever

Streek- en Biermuseum — Eetkaffee

't Nieuwhuys

open vanaf 10.30 u.

Musée régional et de la bière — Taverne et Snacks

't Nieuwhuys

ouvert dès 10.30 h.

Tel / Fax. (016) 76.77.96

Naam en oorsprong

De familienaam Dotremont werd ook anders gespeld.

Doutremont: was de naam van Thomas, stamvader te Hoegaarden, in de akte van 21 april 1630 opgesteld door de pastoor om zijn huwelijk met Christine van Heylissem vast te leggen,

d'outremon(d)t: de overlijdensakte van dezelfde Thomas, van 8 juli 1648, vermeldt: "...obijt Thomas d'outremon(d)t...", schrijfwijze nog vermeld in 1801,

D'outremont: een veel voorkomende schrijfwijze in de XVIIe en XVIIIe eeuw, o.a. in de geboorteakte van Christine, dochter van Egide (30.12.1663),

Doutremont: schrijfwijze die men o.a. terugvindt in de akte van overlijden van Paul, zoon van Thomas (28.11.1676),

Dotermon en Dotermont: akten over onroerende goederen verwijzen o.a. naar "Jacobus Dotermon" en "Bernard Dotermont".

De naam Dotremont wijst op de afkomst van hen die deze naam dragen: zij komen "van achter de berg", van over de berg of de bergen. Maar men moet weten om welke berg het gaat... En zo verdwaalt men in de veronderstellingen...

Doch indien de naam op een afkomst wijst, kan hij ook, in plaats van op geheimzinnige bergen te duiden, op een welbepaalde localiteit wijzen, waar de familie zich gevormd heeft en waar dus de bakermat kan zijn. De familie zou afkomstig zijn uit het land van Luik, zoals de familie d'Oultremont, een van de meest doorluchtige geslachten van het oude land van Luik, die zelfs in de XVIIIe eeuw een Prinsbisschop telde. Bestaat er een verwantschap tussen deze twee families zoals een mondelinge traditie het wil? Goethals schijnt in zijn "Genealogisch en heraldisch woordenboek der adellijke families van het Belgische Koninkrijk" (Brussel, De Polack-Duvivier, 1852, deel IV, v° Oultremont (D'), erop te wijzen dat de familie d'Oultremont zich oorspronkelijk "Hustin" noemde; de naam d'Oultremont werd er later aan bijgevoegd, om de plaats van herkomst van deze familie aan te duiden, deze "Oultremont" wijzend op de plaats "Oultremont" vermeld door Goethals kunnen wij helaas niet nader bepalen. Verder in zijn werk schrijft Goethals: "In een akte waarvan het origineel in mijn bezit is, en daterend van 17 oktober 1443, leest men "Hustin DOTREMONT, gezegd Warnant. De Hustin d'oultremont beschouwen als hun ouderen de d'Oultremont, gezegd de Warnant."

Wat er ook van zij, de stichter van de Hoegaardse stam der Dotremont's kwam zich te Hoegaarden vestigen rond de jaren 1630 zoals andere families, afkomstig uit het land van Luik. Tussen hun nakomelingen bevinden zich rijke brouwers en grote landbouwers, industriëlen, kunstenaars, letterkundigen, rechtsgeleerden, geneesheren, apothekers, handelaars, arbeiders en ambachtslieden

De Dotremont's hebben zich vanuit Hoegaarden verspreid naar Waals-Brabant, Frankrijk (waar zij te Pargny-les-Bois, Crécy-sur-Serre,... belangrijke landbouwdomeinen verwierven), Canada (te St-Pierre-Jolys, Manitoba, waar afstammelingen van Constant Dotremont, landbouwers, het groot avontuur der uitwijkelingen hebben beleefd, dat zij "koppig en fier", zoals zij zelf zeggen, tot een goed einde brachten), Argentinië (te Quilmes-Buenos-Aires, thuishaven van de kapitein ter lange omvaart Jean-Marie Dotremont), Nederland (waar, te Maastricht, zij een grote onderneming stichtten van metaalrecuperatie)...

Que signifie le nom Dotremont?

De toute évidence il indique de quelle provenance sont ceux qui portent ce nom: ils viennent "d'outremont", d'au-delà du ou des monts. Encore faut-il savoir de quel(s) mont(s) il s'agit... Et ici l'on se perd en conjectures...

Mais si le nom indique une provenance, il peut désigner aussi, au lieu de monts mystérieux, une localité précise où la famille se serait constituée et qui en serait donc le berceau. Or il semble bien que la famille soit originaire du pays de Liège. Tout comme la famille d'Oultremont, une des plus illustres familles de l'ancien Pays de Liège, où elle compta même, au XVIIIe siècle, un prince-évêque. Mais y a-t-il quelque rapport entre les deux familles? Qui, malgré une tradition orale, pourrait l'affirmer? Citons cependant, entre autres, ce petit fait. Goethals, dans son "Dictionnaire généalogique et héraldique des familles nobles du Royaume de Belgique" (Bruxelles, De Polack-Duvivier, 1852, tome IV, v^o Oultremont (D')), semble indiquer que la famille d'Oultremont s'appelait originellement "Hustin", le nom "d'Oultremont" ayant été accolé au nom pour indiquer le lieu de résidence de la famille en question, cet "Oultremont" désignant une localité "Oultremont" citée par Goethals mais que nous ne sommes pas parvenus à localiser. Un peu plus loin, Goethals écrit: "Dans un acte que je possède également en

original, daté du 17 octobre 1443, on lit: Hustin DOTREMONT, dit Warnant. Les Hustin d'OULTREMONT considèrent comme leurs aînés les d'OULTREMONT, dits de Warnant."

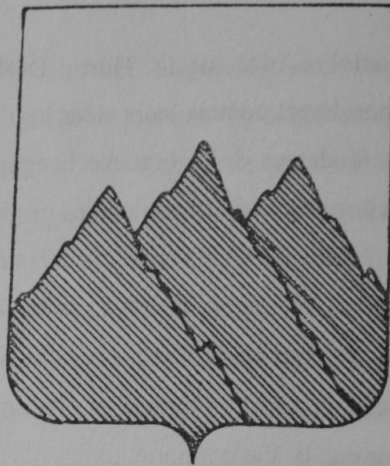
Quoi qu'il en soit, le fondateur de la branche hoegardienne des Dotremont vint s'établir à Hoegaarden, en même temps que d'autres familles originaires du pays de Liège, vers les années 1630 et il y fit souche féconde. Parmi ses descendants figurent de riches brasseurs et de grands cultivateurs, dont plusieurs exercèrent les plus hautes fonctions municipales, de même que des industriels, des artistes, des hommes de lettres, des juristes, des médecins, des pharmaciens, des commerçants, d'honnêtes et adroits ouvriers et artisans, et, bien sûr, quantité de mamans qui ont transmis la vie pour que la Vie continue....

Les Dotremont se sont répandus au-delà des limites du village-berceau d'Hoegaarden: dans de nombreuses localités du roman pays de Brabant et dans d'autres villes et villages de Belgique, mais au loin aussi: en France (où, à Pargny-les-Bois, à Crécy-sur-Serre... ils acquirent d'importants domaines agricoles), au Canada (à St.-Pierre-Jolys, Manitoba, où des descendants de Constant Dotremont, des cultivateurs, ont vécu la dure aventure des émigrants que, 'têtus et fiers' comme ils disent eux-même, ils ont menée à bien), en Argentine (à Quilmes-Buenos-Aires, 'port d'attache' du capitaine au long cours Jean-Marie Dotremont), aux Pays-Bas (où, à Maastricht, ils ont fondé une grande entreprise de récupération de métaux)...

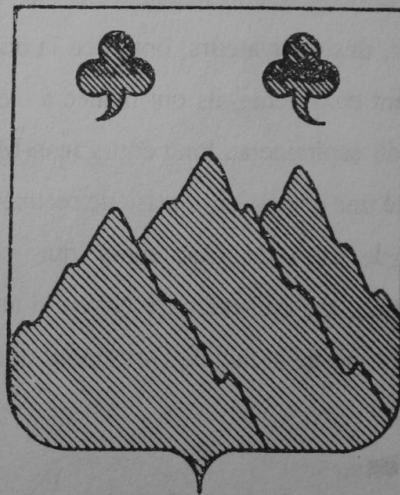
Ensemble, ils portent le nom de Dotremont qui, pour chacun d'eux, représente 'une permanence, une tradition, un contrat, une chaîne d'amour qui déborde leur âme et la fait vibrer'. Ensemble ils ont fait de la famille Dotremont une famille aimée et respectée.

Wapenschild-Armoiries

In het archief der V Geslachten van Hoegaarden (Depot Sweerts, tak Vandertaalen-Van Nerum) berust een blazoën, destijds gevoerd door de brouwer en landbouwer Jacobus Dotremont, de jonge (1756-1819) uit de Cruysblockhoeve te Hoegaarden. Het is een sprekend blazoën dat rechtstreeks teruggaat op de betekenis van de naam Dotremont (= komende van over de berg). Dit wapen wordt beschreven als volgt: 'van zilver met drie bergtoppen van sinopel (groen)'.

Het archief bezit ook een afbeelding uit het geslachtswapen van zijn vrouw, Elisabeth Sweerts, waarin merels en klavers voorkwamen.

Les archives des V Lignages de Hoegaarden (Dépôt Sweerts, branche Vandertaelen-Van Nerum) conservent un blason qui fut utilisé par le cultivateur et brasseur Jacques Dotremont, le jeune (1756-1819), de la ferme dénommée "Cruysblockhoeve" à Hoegaarden. Il s'agit d'un blason parlant évoquant la signification du nom patronymique des Dotremont (= qui viennent d'outre mont). Ce blason peut être décrit de la façon suivante: 'D'argent à trois sommets de montagne de sinople'.

Ce blason est "parlant" puisqu'il se rapporte à la signification du nom patronymique. Mais, dans le même dépôt d'archives, figure un croquis armorial semblable accompagné de deux trèfles, les armoiries représentées appartenant au même Jacques Dotremont. Celui-ci a-t-il ajouté ces figures à une date ultérieure, voulait-il, par les trèfles, symboliser sa profession de

cultivateur, ou s'est-il laissé inspirer par le blason de son épouse, Elisabeth Sweerts, dans lequel figuraient des merlettes et des trèfles?

GENEALOGIE

I **Thomas Dotremont (D'Outremondt) (° vóór 1600)**

Oudste bekende voorvader van de Hoegaardse stam.

Vermoedelijk door de merkwaardige welstand van het dorp werd Thomas naar Hoegaarden gelokt, vanuit het land van Luik. Hij huwde te Hoegaarden met Christine de Heylissem op 21-4-1630. Thomas stierf op 8-7-1648 en Christine, zijn echtgenote, op 24-01-1669, beiden te Hoegaarden.

Ancêtre de la lignée de Hoegaarden

C'est très probablement attiré par la remarquable prospérité du bourg que Thomas vint s'installer à Hoegaarden (Hougaerde) vers 1630, venant du Pays de Liège. Cette prospérité de la localité était due à sa situation géographique: située aux confins du Brabant et du Pays de Liège, la 'franchise de Hoegaarden' fut disputée par les deux princes voisins, le duc brabançon et le prince-évêque de Liège. Ceux-ci, pour défendre leurs intérêts sur place, constituaient des vassaux de toutes espèces, et les madrés inhabitants de l'époque surent, en franchises politiques, en privilèges communaux et exemptions fiscales, habilement tirer parti des querelles de leurs suzerains. D'où la situation remarquablement favorable de Hoegaarden. Il épousa Christine de Heylissem le 21-01-1630.

Thomas mourut le 08-07-1648 et Christine, son épouse, le 24-01-1669.

Van hen zijn ons twee kinderen bekend: Paul Dotremont en Egide Dotremont.

II **Paul Dotremont**

Zoon van Thomas Dotremont en Christine van Heylissem. Hij trouwde rond 1650 met Marie Van Ex, uit Hoegaarden (29-09-1629 - 07-08-1699), dochter van Godefroid Van Ex en van Anna Schoenssetters.

Zij kenden de angstige oorlogsjaren van de Franse Zonnekoning, toen allerlei vreemde legers Hoegaarden kwamen leegplunderen. Paul stierf op 28-11-1676 waarschijnlijk tengevolge van de epidemie van 'den rooden lope' die in het dorp meer dan 300 slachtoffers maakte.

Van hen werden te Hoegaarden volgende kinderen geboren:

- 1 Thomas (17-12-1650 - † vóór 1654)
- 2 Anne (04-04-1652)
- 3 Thomas (09-05-1654)
- 4 Gertrude (07-10-1655 - 14-02-1671)
- 5 Marie (27-12-1657)
- 6 Barbe (16-12-1659, gehuwd met Henri Finouls(t) (10-02-1657), zoon van Henri Finouls en Catherine van Herbergen en kleinzoon van Henri Finouls en Ermeline Schoensetters).

Hun kinderen waren:

- a Henri (29-09-1685 - 13-01-1750) x 30-06-1714 met Barbe Geerts.
- b Jacques (08-05-1689)
- c Marie Barbe (02-11-1692) x 01-09-1720 met Michel Peeters van wie afstamming bekend is.
- d Louis (21-02-1700) x 31-05-1726 met Margriet Janssens, en, na de dood van deze, hertrouwd met Margriet Verberen, van wie afstamming.
- 7 Margriet (19-06-1664 - 1672)
- 8 Jacques (volgt onder III)
- 9 Anne Jacqueline (28-04-1669).

III Jacques Dotremont (20-03-1666 - 12-01-1747)

Werd gedoopt te Hoegaarden op 20-03-1666. Getrouwd met Marie Neuteleers die hem 11 kinderen schonk, allen te Hoegaarden geboren:

- 1 Jean (volgt onder IV)
- 2 Sybille (17-05-1696 - juni 1696)
- 3 Louis (30-03-1697 - 27-12-1760)
- 4 Maria (03-02-1700)
- 5 Henri (28-05-1702)
- 6 Paul (18-05-1706) tweeling met
- 7 Jacques (18-05-1706)

- 8 Anne (16-06-1709)
- 9 Nicolas
- 10 Marie anne (05-02-1716) tweeling met
- 11 Catherine (05-02-1716)

Marie Neuteleers overleed op 12-02-1716 ingevolge het kraambed. Haar man bleef achter met 9 minderjarige kinderen en stierf op zijn beurt op 12-01-1747.

Uit dit echtpaar sprongen de vier stamvertakkingen van Jean, Louis, Jacques en Nicolas die van het geslacht Dotremont te Hoegaarden één grote familie maakten.

IV Jean Dotremont (06-01-1692 - 03-12-1765)

Geboren te Hoegaarden op 06-01-1692 als oudste zoon uit een talrijke kroost en werd als familiehoofd beschouwd. Trad op 16-03-1719 te Hoegaarden in het huwelijk met Maria Anna Schoelmeesters (° 21-06-1696 als dochter van Libert Schoelmeesters en Margriet Bormans, en als kleindochter van Hendrik Schoelmeesters, schepen in 1673 en Elisabeth de Kinder). Zij werden de stichters van de hoofdtak der Dotremonts, waaruit de brouwers stamden.

Jean was landbouwer en tevens de eerste eigenaar-brouwer uit zijn geslacht. Zijn 'paenhuys' (brouwerij) lag op de Beek (in 't Canal), doch werd later door zijn opvolgers overgebracht naar de overzijde (hoek Tiensestraat en Vroente). Gedurende vijf opeenvolgende generaties ging het brouwersberoep over van vader op zoon.

Jean Dotremont behoorde tot de Hoegaardse brouwersgilde, die haar privilegiën had bekomen van de Prinsbisshop van Luik. Hij wist zich snel op het voorplan te brengen en werd in 1728 tot burgemeester uitgeroepen (destijds verkozen voor 1 jaar en gelijkgesteld aan gemeente-ontvanger en hoofd van de Dorpsraad, afhankelijk van de Regentie die voorgezeten werd door de Meier).

Door zijn politiek mandaat en zijn beroep van bierbrouwer, werd hij bij de mest vooraanstaande notabelen van het dorp gerekend. Jean Dotremont leefde in de "gouden eeuw" (XVIIIe) toen de brouwers zich te Hoegaarden aanzienlijk konden verrijken en is ooggetuige geweest van de beroerde dorpswisten, omwille van het kasseien van de Pastorijstraat (destijds Molenweg genoemd). Hij stierf te Hoegaarden op 03-12-1755 en had volgende kinderen:

- 1 Marie Elisabeth, geboren te Hoegaarden 23-12-1719, gehuwd te Hoegaarden 20-06-1758 met Pierre Wouters.
- 2 Anne-Marie, née à Hoegaarden 01-04-1721, épouse à Hoegaarden 17-02-1747 Egide François Collart (né à Zétrud-Lumay 06-03-1719, fille de Gilles François Collart et de

Gertrude de Brabant, issue de la branche du Seigneur de Perwez et descendante de la Maison Ducale de Brabant). Egide François Collart mourut à Hoegaarden 06-03-1796 et sa veuve le 05-03-1797 au béguinage de Louvain. La famille Collart-Dotremont était très aisée, comme il ressort du recensement de 1796, où ils sont mentionnés comme ayant à leur service deux domestiques et une servante. De ce couple sont nés à Hoegaarden:

- a Jeanne Josephe, née 12-08-1747. SS: Jean Dotremont et Jeanne Gertrude de Brabant. Epouse en 1776 Henri Janssens de Hoegaarden (né en 1745), fermier à Houtem, dont descendance.
  - b Marie Anne, née 20-10-1748. SS: Antoine Théodore Collaer, maire de Hoegaarden et Marie Anne Schoolmeesters. Béguine à Tirlemont et à Louvain. Décéda en 1834.
  - c François Joseph, né 03-09-1750. SS: Mathieu Houbart et Marie Rose Collaert. Officier de l'Etat-Civil de Hoegaarden sous le régime français. Il épouse en 1808 Marie Elisabeth Weenen, dont descendance.
  - d Marie Thérèse, née 24-08-1752. SS: Jean Dotremont et ...? Epousa en 1788 Guillaume Geerts de Hoegaarden.
  - e Anne Marie, née 12-01-1755. SS: R.D. Antoine Libert Collaert et Marie Anne Dotremont. Epousa en 1787 Maitre Paul van Roye de Tirlemont.
  - f Anne Antoinette, née 05-10-1760. Béguine à Louvain. Décéda en 1808.
- 3 Marie Anne, geboren op 15-02-1727, getrouwd te Hoegaarden op 30-04-1756 met Jean Sproelans.
  - 4 Jean: volgt onder V B.
  - 5 Paul, geboren te Hoegaarden op 24-07-1733.
  - 6 Isabelle Claire, geboren te Hoegaarden op 15-04-1736. Overleden op 27-02-1810. Was geestelijke.

V Jean Dotremont (20-10-1730 - vóór 1804)

Hij was landbouwer en brouwer op het 'paenhuys' van zijn vader op de Beek. Behorend tot de brouwersgilde, waaruit de notabelen sproten, werd hij in 1774 door de Regentie als burgemeester verkozen. Hij huwde te Hoegaarden op 25-10-1760 met Anne Gertrude Nijs (vermoedelijk geboren op 25-12-1735 als dochter van Jacques Nijs en Françoise Thérèse Van Osmael). Hun meid in 1796 was Thérèse Boots, 23 jaar oud, terwijl zij als grondeigenaars

vermeld worden van de brouwerij op de Beek en 14 van 23 percelen grond, in totaal 5 bunder, 33 dagmalen en 14 kortroeden en waarvoor zij in het jaar V (1797) belast werden voor 13-6-4 patacons. Uit het gezin Dotremont-Nijs werden te Hoegaarden 7 kinderen geboren:

- 1 Jean (04-12-1761)
- 2 Jacques (19-12-1764 - 09-12-1820)
- 3 Jean Libert, geboren te Hoegaarden 14-11-1767)
- 4 Marie Thérèse, geboren te Hoegaarden 19-04-1769, gehuwd te Hoegaarden 22-10-1793 met Jean Joseph Berger.
- 5 Jeanne, geboren te Hoegaarden 10-07-1772, gehuwd op 28 nivôse XI (18-01-1803) met Jean Meulemans uit Mil (Hamme en Mille waren nog afzonderlijke parochies), geboren op 12-12-1767, zoon van Pierre en Marie Van Doren. Jean Meulemans was landbouwer.
- 6 Jacques Norbert (volgt onder VI)
- 7 Egide Bernard, geboren te Hoegaarden 28-02-1778.

VI Jacques Norbert Dotremont (05-02-1774)

Werd soms 'Libert' genoemd. Hij volgde zijn vader op als landbouwer en brouwer in het nieuwe paenhuys op de Beek (hoek Tiensestraat en Vroente). Op 25-04-1805 trad hij in het huwelijk met Catherine Angéline Nijs (02-05-1781 - 20-06-1836), dochter van Jacques Nijs en Anne Marie Dumont, die hem volgende kinderen schonk:

- 1 Jacques (22-06-1805), handelaar te Tienen, gehuwd met Angélique Dandoy (overleden te Tienen 29-04-1852). Op 10-11-1852 ging hij een tweede huwelijk aan met Marie Henriette Finoulst (Hoegaarden 25-01-1830), dochter van Lambert en van Marie Barbe Petit. Hij leefde nog in 1860 en heeft vermoedelijk nakomelingen te Tienen.
- 2 Pauline, (14-05-1807), gehuwd met Henri Dewaelheyns, landbouwer te Hakendover.
- 3 Servais (05-04-1809 - 27-07-1872) Tak van 'Voës van de Beek'.
- 4 Jean (volgt onder VII) Tak van de 'Apotheker'.
- 5 Marie Eugénie (02-02-1814 - 18-03-1814)
- 6 Hubert (10-02-1815 - 21-11-1887) Tak van 'Bess'.
- 7 Hyppolite (27-07-1818 - 08-08-1866) Tak van 'Polite van de Beek'.
- 8 François (12-04-1821 dezelfde dag overleden).
- 9 Rosalie (10-05-1822 - 17-09-1900), gehuwd op 04-11-1847 met Auguste Tomsin. Rosalie épousa le 04-11-1847 Auguste Tomsin, brasseur au 'Vroente' à Hoegaarden (né à Gossoncourt le 15-02-1820, décédé à Hoegaarden le 11-11-1887, fils de Roch Joseph

Tomsin, décédé à Gossoncourt le 20-03-1840, et de Victoire Minsart, décédée à Gossoncourt le 04-01-1847). Rosalie et Auguste Tomsin eurent quatre enfants:

- a Emerence, qui épousa Emile Finoulst, dont:
  - Oscar, qui épousa Rosa Dotremont
  - Flore, qui épousa Louis Geens. Elle fut tuée par les Allemands en août 1914.
- b Théophile, célibataire.
- c Emile, célibataire.
- d Hubert, qui épousa Marie Zénobie Winant, dont:
  - Marthe, qui épousa René Lurquin
  - Louis, qui épousa Lucie Giroulle, dernier brasseur la vieille bière blanche de Hoegaarden (bière en 1965 de retour brassée, grâce à Pierre Celis).
  - Alice
  - Léon, célibataire.
  - Théophile, qui épousa Alice Levaux, pharmacien à Bruxelles.
  - Marie
  - Mathilde
  - Irma, gehuwd met Emile Van der Velpen, leerlooier te Borgworm. Irma, qui épousa Emile Van der Velpen, tanneur à Waremmes.

Jacques Norbert Dotremont leefde onder het Oostenrijks tijdperk, het Franse schrikbewind, de Hollandse periode en de Belgische Onafhankelijkheid. Hij overleed op 23-10-1846 en mag beschouwd worden als *de voorvader van de meest uitgebreide familietak uit het Dotremont-geslacht van Hoegaarden*.

VII Jean Dotremont (24-12-1811 - 26-01-1896)

Il était pharmacien et avait installé son officine n° 22 de la Koffiestraat à Hoegaarden (cette maison, qui existe toujours, forme le coin de la rue du Tir à l'arc et de la rue A. Putzeys). Le 17-10-1842, il contracta mariage avec Wivine Troost (11-10-1822), fille de Jacques Troost et de Marie Jeanne De Marye. Ils devinrent à deux les fondateurs de la branche dite 'du pharmacien', d'où sont issus quatre rameaux. De leur union sont nés à Hoegaarden:

- 1 Marie Ludvine (15-10-1843)
- 2 Marie Lucile (20-03-1846 - Halle le 03-11-1931). Marie Lucile fut religieuse, membre de la congrégation des Sœurs de l'Union au Sacré-Cœur, où elle eut le nom de 'Soeur Ludwine'. Elle fêta en 1927 le soixantième anniversaire de sa profession religieuse.

- 3 Marie Anatolie (15-11-1848 - 16-11-1848).
- 4 Servais Victor (08-06-1850 - 18-08-1903). Le fils aîné de celui-ci, Philippe (05-02-1858 - Ixelles 01-05-1966) épousa à Hoegaarden le 09-06-1923 Marie-Adolphine Vandermolen (03-04-1897 - Bruxelles 13-03-1970), dont il eut:
  - Anita Maria (Hoegaarden 28-07-1925) qui épousa à Paris le 26-05-1973 Eric Corruble de Rouen. Depuis 1977 le ménage s'est installé à Aix-en-Provence où il exploite l'hôtel de la Caravelle.
  - Geneviève (Uccle 24-03-1929) qui a épousé le 14-05-1955 René Marty (Paris 09-04-1929), docteur en médecine, gynécologue. Ils habitent Neuilly-sur-Seine.
- Philippe Dotremont et son épouse habitèrent jusqu'à leur décès la maison qu'ils s'étaient fait construire en 1931-32 à Uccle, dont les plans avaient été dessinés par le grand architecte Louis De Koninck (demeure classée en 1977). Homme d'affaires réputé, Philippe Dotremont était administrateur-délégué de la Raffinerie et des Sucreries du Grond-Pont de Hoegaarden. Dans le monde des arts plastiques aussi, il était une figure connue. Membre de la Commission de peinture moderne des Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique, vice-président de la Société des expositions du Palais des Beaux-Arts de Bruxelles, administrateur de la 'Jeune Peinture Belge', il était un collectionneur très averti.
- 5 Stéphanie Marie Rosalie (14-02-1853), épousa le 27-12-1873 Eugène Stockmans (né à Hoegaarden le 18-02-1840). Elle mourut à Woluwé-St.-Lambert le 21-10-1938, son mari étant décédé antérieurement.
- 6 Marie Céline (07-06-1856 - Alost le 07-03-1910). S'était mariée le 13-01-1883 avec Louis Van Hauw (né à Tirlemont le 04-02-1854).
- 7 Léandre Joseph (suit sous VIII).
- 8 Jacques Alphonse (01-09-1861 - 22-06-1886).
- 9 Auguste Florimond (23-03-1864 - 11-08-1929).
- 10 Jean Charles (17-05-1866 - 1901).
- 11 Abel (14-03-1869 - 29-06-1921)

VIII Léandre Dotremont (Hoegaarden 06-06-1858 - Etterbeek 14-09-1923)

Léandre-Joseph fit ses études à l'université catholique de Louvain et devint pharmacien comme son père Jean. Ayant épousé à Boussu-lez-Mons le 12-11-1884 Rosalie Jeanne Ferain (Boussu 02-08-1859 - 22-02-1940). Léandre acquit aussi un diplôme qui lui permettait de soigner les dents. Ceci lui donna d'ailleurs l'idée de commercialiser un produit, le 'Dentinol', destiné à

calmer les douleurs dentaires. Ce produit, fabriqué de façon artisanale au domicile des Dotremont à Boussu, eut, au moins dans la région montoise, un certain succès. Léandre-Joseph et Jeanne Dotremont eurent trois enfants:

- 1 Stanislas (suit sous IX)
- 2 Sidonie (Boussu 02-03-1889 - Bruges 05-10-1957). Avait épousé à Boussu le 02-02-1911 Georges Hoogen (Lille 10-06-1888 - Ixelles 28-11-1963).
- 3 Marie (Boussu 01-07-1891 - Henriport 03-04-1974). Avait épousé à Boussu le 08-09-1920 Aloïs M. J. Sury (Mons 16-08-1893). Aloïs, après avoir été directeur de la 'Gazette du Centre', entra au service des Papeteries Catala dont il devint le secrétaire général. Fondateur du journal clandestin 'L'Insoumis' durant la seconde guerre mondiale, Aloïs fut fait prisonnier politique par les Allemands. Il décéda à Henriport le 10-03-1968.

IX Stanislas Dotremont (Boussu 08-08-1893 - Woluwé-St.-Pierre 04-10-1969)

Après ses classes primaires et sa première année d'humanités gréco-latines auprès de son oncle prêtre, Albert Ferain, Stanislas poursuivit ses humanités aux collèges de Kain et de Soignies (où il fut camarade de collège de Paul van Zeeland), et finalement au collège St.-Stanislas à Mons chez les Pères Jésuites. Stanislas fait ensuite sa candidature en philosophie et lettres aux facultés universitaires St.-Louis à Bruxelles, puis son doctorat en droit à Louvain. Juriste et homme de lettres, Stanislas Dotremont eut une activité intellectuelle et littéraire particulièrement intense en variété. Comme fondateur d'importantes revues internationales, auteur de romans, qui furent salués avec éloges par la critique, de poèmes, d'essais et de pièces de théâtre. Epousa à Mons le 27-06-1919 Marie-Jeanne Coornaert (Evere 04-02-1897), fille de Joseph-Jean Coornaert, inspecteur général au Ministère des Finances, et de Denise Artus, sœur de Cyrille, avocat, de Jeanne, qui devint la 2ème abbesse de l'abbaye de Maredret, de Victor, qui fut moine à Maredsous, de Denise et Charlotte. Régente littéraire, M.J. Dotremont-Coornaert a fondé des revues féminines et collaboré à d'importants hebdomadaires, parmi lesquels le 'Sillon belge'. Trois enfants sont nés de cette union:

- 1 Christian Dotremont (Tervuren 12-12-1922 - 20-08-1979). Poète, auteur de romans et d'essais, fondateur de plusieurs revues et journaux littéraires et artistiques, ami de nombreux artistes parmi lesquels: R. Ubac, Appel, Jorn, Alechinsky,... et d'hommes de lettres tels qu' Y. Bonnefoy, M Buter... Fondateur et animateur du célèbre groupe 'Cobra', dont firent partie, notamment, les artistes précités. Artiste lui-même, il trace des 'logogrammes', dans lesquels 'en l'espace d'un éclair, il lie poésie et écriture'. Ses

- logogrammes font partie de nombreuses collections publiques et privées tant en Belgique qu'en France, au Danemark, aux U.S.A., au Canada, etc. S'est vu attribuer en 1973 le Prix de la Libre Académie de Belgique. A décoré avec Alechinsky la station du métro de Bruxelles 'Anneessens'. Les feuillets qui sont insérés ci-après en disent plus sur Christian Dotremont et son œuvre. Christian Dotremont a exposé à Copenhague, Maastricht, Paris, Bruxelles, Venise (à la XXXVIe Biennale où il représentait, avec Alechinsky, la Belgique.
- 2 Colette Dotremont, née à Heverlee (Terbank) le 29-01-1925, décédée accidentellement à Terbank le 10-09-1926, devant la propriété de ses parents dont elle venait, joyeuse, de s'échapper.
  - 3 Guy Dotremont (Heverlee 20-12-1926) docteur en droit. Le 20-09-1975 a été dévoilée à Boussu, sur la façade de la maison natale de Stanislas Dotremont, une plaque commémorant le souvenir de l'écrivain.

"Logogramme", 1971

Hommes, regardez-vous dans le papier.

Henri Michaux (Passages)

DOTREMONT LOGOGRAMMES

Il ne s'agit pas pour Christian Dotremont de réinventer l'écriture mais plutôt, comme sans y toucher et sans commentaires, sous le travesti de signes toujours neufs (saisis sans préalable, sans conventions, même les plus libres), surgis de l'idée, du mot et de la main, de réinventer le langage. Un langage à cheval sur l'écriture. Le langage d'un poète qui a besoin d'encre et de papier, du geste et du pinceau, pour faire à tout vent le tour des mots et de la phrase. La main au cœur du verbe.

Tantôt — itinéraire plus conforme aux habitudes — la pensée propulse la main, dessine le geste plus au ras de mots en projetant d'allusives frondaisons ; tantôt, à ses moments de grâce, le geste bouscule la pensée, l'entraîne, la dévoile en l'accomplissant, déporte ses points d'arrivée, ses points de chute. Chiquenaude du bras à la tête ; impertinence du muscle. Va-et-vient instantané, à peine visible, surpris dans l'instant qui n'a pas le temps, qui brouille les usages, qui donne tout, et qui se joue de l'œil et du lecteur. Et de l'auteur surpris de cette liberté qui le contraint.

Sous la pression du geste et sous son enveloppe folle d'encre, la phrase oublie l'écriture et se montre toute nue derrière son paravent d'ombres ; à fleur de peau, elle occupe l'espace, remplit des vides, ouvre des portes sans serrure, sans clef. Le texte, en prenant corps, semble se disloquer pour mieux coller à l'œil et au front.

L'œil se découvre de nouveaux faubourgs, loin des sentiers rabattus.

de l'écriture sensible. L'encre, tel, va-tout d'autres tumultes. L'écriture ne se satisfait plus de son pulvérulent profil, elle ne se donne pas en spectacle en se mordant la queue et en caressant son miroir muet : elle joue aussi le jeu qui la définit et communique le message qu'on lui propose. Ni servilité, ni

Alfabetische lijst familienamen

Artus
 Berger
 Bormans
 Celis
 Collart, Collaer(t)
 Coornaert
 Cornuble
 d'Oultremont, Hustin d'Oultremont (de Warnant)
 Dandoy
 de Brabant
 de Heylissem
 De Koninck
 de Marye
 Dewaelheyns
 Doutremon(d)t, d'outremon(t), Dotremon(t), D'oetermon
 Dumont
 Ferain
 Finouls(t)
 Geens
 Geerts
 Girouille
 Hoogen
 Houbart
 Janssens
 Levaux
 Lurquin
 Marty
 Meulemans
 Minsart
 Neuteleers
 Nijs
 Peeters
 Schoelmeesters, Schoolmeesters
 Schoensetters
 Sproelans
 Stockmans
 Sury
 Sweerts
 Tomsin
 Troost
 Van der Velpen
 Van Doren
 Van Ex
 Van Hauw
 Van Herbergen
 Van Nerum
 Van Osmael
 Van Roye
 Van Zeeland
 Vandermolen
 Vandertaelen
 Verberen
 Weenen

Winant
 Wouters

GEBRUIKTE WERKEN

Christian Dotremont, Tentoonstellingscatalogus bij de tentoonstelling uitgegeven door antiquariaat Rossaert, Antwerpen 28 februari - 30 april 1999.

Christian Dotremont, logogrammes, exposition du 20 septembre au 16 octobre 1991, uitg. Galerie Art du 20ème, Brussel 1991.

Christie's twentieth Century Art-Works from the Stephane Janssens Collection, London friday 30 April 1999, uitg. Christie's, Londen, 1999.

Cobra en Fange, Vandercam-Dotremont: Dessin-Ecriture-Matière (1958-1960), uitg. Cahiers du Gram, Université Libre de Bruxelles, Brussel, 1994.

Correcties en aanvullingen genealogie Dotremont, Familieschoon nr. 150 (XXIV), 3, 1983, trimestriële uitgave van de Confrerie der V Geslachten van Hoegaarden.

DOTREMONT, C., *De steen en het oorkussen*, uitg. Manteau, 1987; vertaling uit het Frans van: *La pierre et l'oreiller*, éditions Gallimard, 1955.

Dotremont - Cobra -Tervuren, *het Hof van Melijn*, XII (1999, 3).

Dotremont - Cobra -Tervuren, tentoonstellingscatalogus museum Het Schaakbord, Tervuren 8-30 mei 1999.

Dubbeltalent, tentoonstellingscatalogus Hessenhuis, Antwerpen 1 april - 13 mei, z.d., p. 38-39.

LALANDE, F., *Christian Dotremont l'inventeur de Cobra, une biographie*, uitg. Stock, 1998.

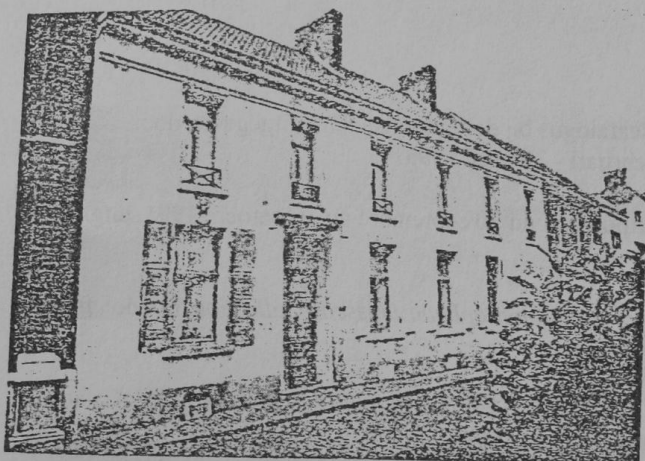
LAMBERT, J.C., *Cobra kunst en vrijheid*, uitg. Mercatorfonds, Antwerpen, 1983.

STOKVIS, W., *Cobra*, uitg. De Bezige Bij, Amsterdam, 1990.

VAN NERUM, H., *De Dotremont uit Hoegaarden en elders - Les Dotremont d'Hoegaarden et d'ailleurs*, uitg. Studie- en navorsingscommissie voor genealogie, heraldiek en heemkunde van het "Nieuwhuysmuseum" van Hoegaarden, Hoegaarden, 1978.

VAN NERUM, H., *De Hoegaardse Karolingers (Hoegaardse afstammelingen van Karel de Grote)*, uitg. Studie- en navorsingscommissie van het Nieuwhuysmuseum te Hoegaarden, 1980.

Manifestation d'hommage
à l'écrivain
STANISLAS D'OTREMONT
le samedi 20 septembre 1975, à 16 h.

Maison natale de Stanislas d'Otremont, rue Bergifossé, à BOUSSU

A LA MAISON DES ECRIVAINS
150 Chaussée de Wavre, 1050 Bruxelles

Le mercredi 20 novembre 1974, à 20 heures

PRÉSENCE
DE

Stanislas d'Otremont
LE ROMANCIER DE LA VIE INTERIEURE

avec la participation de

ROGER FOULON
Président de l'Association des Ecrivains Belges

JEAN TORDEUR
de l'Académie Royale de Langue et de Littérature Françaises

MARCEL HENNART
AL LANS
THEODORE LOUIS
CATHERINE MICHEL

textes dits par **ALAIN MINOT**

SPECTACLE AUDIO-VISUEL
(comprenant un interview du romancier)
présenté par
NICOLE et PAUL HELLYN
du Musée de la Parole

Vous êtes cordialement invité à cette soirée organisée à l'occasion de la sortie de presse de **LA VIE ABSURDE**, roman de Stanislas d'Otremont.

(Entrée gratuite)

INAUGURATION de la plaque commémorative apposée sur la maison natale de l'écrivain, rue Bergifossé, 4;

Allocution de M. Edouard BREUSE, Echevin de l'Education et de la Culture;

Dans les locaux de la Bibliothèque Communale, rue Bergifossé, évocation de l'écrivain;

Exposition de documents et souvenirs;

17
BELGIE BELGIE
1833-1898

GUSTAVE VAN DE WOESTIJNE 1881-1947

FELIX DE BOECK 1898-1995

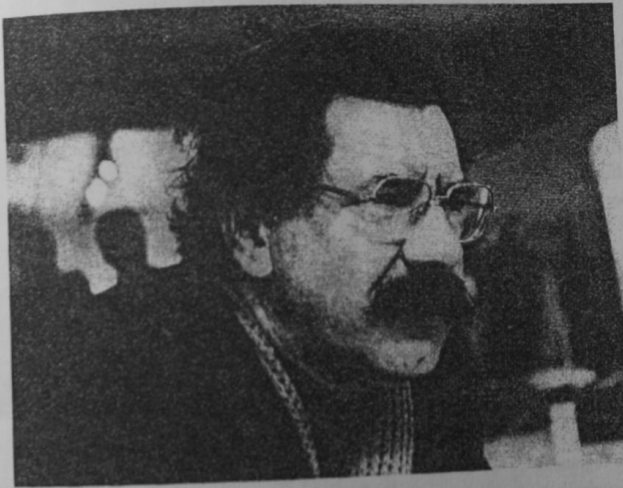
17
BELGIE BELGIE
1898-1995

COBRA

17

1948-

Christian DOTREMONT gefotografeerd door Felix Rozen in 1957.

10 3 96

CHRISTIAN DOTREMONT (1912-1971) FRAANSE CIRCULIE VAN DE BRONNEN

CHRISTIAN DOTREMONT (1912-1971) FRAANSE CIRCULIE VAN DE BRONNEN

CHRISTIAN DOTREMONT (1912-1971) FRAANSE CIRCULIE VAN DE BRONNEN

CHRISTIAN DOTREMONT (1912-1971) FRAANSE CIRCULIE VAN DE BRONNEN

CHRISTIAN DOTREMONT (1912-1971) FRAANSE CIRCULIE VAN DE BRONNEN

La vraie poésie est celle où l'écriture a son mot à dire.

Christian Dotremont

Au lieu d'être horizontale, dans les livres, la poésie doit être verticale, se dresser comme les
affiches, tenir debout. La poésie doit se lever, ne pas dormir dans les livres. On doit voir la poésie,
pas seulement la lire.

Christian Dotremont

Geboren in Tervuren in 1922; katholieke ouders, opvoeding bij de jezuïeten. Vroege revolte. Vereert Rimbaud. In 1940 publiceert Christian Dotremont *Ancienne éternité*, gesteld in een mengeling van vraag en antwoord, dialoog en monoloog. Magritte en Ubac adopteren de jonge dichter prompt als lid van de surrealistische groep. Tijdens de oorlog reist hij meermaals naar Parijs, waar Cocteau en Eluard hem helpen aan onderdak en contacten. Met Noël Arnaud, en op het thuisfront Mariën en Broodthaers, uit hij zich in vlugschriften, tijdschriften en essays. Hun meer politiek gerichte visie op Bretons beweging als "revolutionair surrealisme" mislukt. In 1948 richt Dotremont met Joseph Noiret en de schilders Appel, Constant, Corneille en Jorn, Cobra op. Zonder inkomen, onbemiddeld, zwervend, coördineert hij het tijdschrift en de tentoonstellingen van de groep, hierin vanaf 1949 bijgestaan door Pierre Alechinsky en, in het Hoge Noorden, Jorn. In 1951 brengt hij hem een zoveelste bezoek; Jorn is nu bedlegerig (tuberculose) in het sanatorium van Silkeborg. Bij Dotremont wordt dezelfde ziekte vastgesteld. Ook hij wordt opgenomen en vanuit hun ziekbed heffen de twee stichters de beweging op. In die periode raakt Dotremont verliefd op een toevallig ontmoete blonde Deense, die later onder het pseudoniem Gloria zelden door zijn leven, maar dikwijls door zijn teksten zal zweven. In de jaren van armoede en tegenslag die dan volgen werkt hij moeizaam aan zijn sleutelroman *La pierre et l'oreiller*, die in 1955 verschijnt bij Gallimard. In 1962 ontdekt hij een totaal nieuwe, vrije, discipline: de manier van schrijven (met de hand; hij zweert na het surrealisme de typografie af) zal als *beeld* de geïmproviseerde inhoud van de tekst volgen. Zo ontstaat het *logogram*, dat rond 1968 zijn definitieve vorm verwerft. Dotremont wordt nu "schilder van het woord"; met het penseel gedoopt in Oost-Indische inkt creëert hij 'en beeld 'en tekst op grote vellen papier. Hij laat zich daarbij inspireren door de weidse landschappen van het Noorden. Als

op een imaginaire slee trekt hij door het witte vel papier; hij bezingt zijn inmiddels mythische Gloria, aan wie zijn teksten onophoudelijk refereren.

In 1977 tracht hij met haar, die hij sinds 1960 niet meer heeft ontmoet, in Denemarken de zomer door te brengen. De vreugde, en het wanhopige echec, omschrijft hij in een van zijn meest ambitieuze teksten, één lyrisch allitererend logogram van 25 vellen (op 25 exemplaren uitgegeven door Ziggurat in Antwerpen).

In de zomer van 1979 overlijdt Christian Dotremont in het sanatorium van Buizingen.

Christian Dotremont 28/2/99-30/4/99

Open van woensdag tot en met zaterdag,
van 10 tot 18 u. Gratis toegang.

Ouvert du mercredi au samedi, de 10 à 18 h.
Entrée gratuite.

ROSSAERT

NOSESTRAAT 7 - 2000 ANTWERPEN
TEL 03/213.26.32 FAX 03/213.26.30

à côté de l'église Saint-Paul / naast de Sint-Pauluskerk

© Christian Dotremont - SABAM Brussel Bruxelles 1999

HET HOF VAN HEIJN, XII (1999, 3), pag. 11 (Tervuren)

Asger Jorn die aan dezelfde ziekte leed. Dotremont heeft het verhaal van zijn ziekte, de 'catastrofe' zoals hij ze noemt, indringend beschreven in de enige roman die hij ooit voleindigd heeft, nl. *La pierre et l'oreiller*(6). Het is een autobiografisch verhaal, in de vorm van een lange monoloog, van iemand die, nog geen dertig jaar oud, ervaart dat hij aan tuberculose lijdt en die tegelijkertijd de crisis beleeft van het verlies van het geloof in het katholicisme, het communisme en de literatuur. De getormenteerde verhouding met Ulla, een Deens meisje, is de verhaallijn die de 'catastrofe' doorkruist.

Tervuren - Lapland - Tervuren ...

Christian DOTREMONT gefotografeerd door Serge Vandercam in 1957

Na zijn verblijf in het sanatorium komt hij in de zomer van 1952 voor het eerst terug naar Tervuren. Vanaf nu zal hij op onregelde tijdstippen, vermoeid van zijn zwerftochten, steeds naar zijn geboortedorp terugkeren. Eind 1953 vinden we hem in het sanatorium van Eupen en eind 1954 in het sanatorium van Buizingen, waar hij later trouwens zou sterven. Tussendoor werkt hij onverdroten voort en is hij nu eens in Parijs, dan weer in Amsterdam, Stockholm of Kopenhagen. In 1955 installeert hij zich voor bijna twee jaar in Tervuren. Hij onderhoudt veelvuldige persoonlijke en schriftelijke contacten met zijn vrienden-kunstenaars en richt te Brussel in de galerij Taptoe de eerste Cobra-tentoonstelling na Cobra in. Dat is in 1956.

Op het eind van datzelfde jaar reist hij voor het eerst naar Lapland. In het hoge noorden zal hij zich steeds goed voelen; hij zal er dan ook de volgende jaren nog meermaals terugkeren. Op het eind van zijn leven werkte Christian Dotremont aan de uitgave van de teksten die hij op zijn reizen en tijdens zijn verblijven in Lapland geschreven had. Dat boek is er pas in 1985 gekomen, dank zij de hulp van zijn broer Guy; het heet *Commencements lapons*(7).

De volgende jaren zijn zoals de vorige. Hij reist veel, heeft nergens een vast onderkomen; hij schrijft en geeft een aantal van deze teksten uit, dikwijls samen met andere kunstenaars die dan b.v. de illustraties leveren (Alechinsky, Appel, Corneille, Jorn, Ubac, Balle, ...); intussen schrijft hij voor weer anderen scenario's voor kunstfilms; hij begint ook grafisch te experimenteren.

Logogrammen

In het begin van de jaren zestig komt hij weer naar Tervuren en zal er min of meer regelmatig verblijven tot 1966. Belangrijk voor deze levensepisode is dat hij zijn eerste logogrammen tekent en met het schrift experimenteert. Logogrammen zijn grafisch weergegeven teksten. Later heeft hij over het ontstaan en de evolutie van deze logogrammen meermaals geschreven, o.a. in *J'écris donc je crée*. Daarin zegt hij bijvoorbeeld het volgende (in vertaling): "Moeten wij ons vooral niet verzetten tegen de dictatuur van de drukkerij, de dactylografie? Zij vermoorden de helft van de auteur, want zij doden zijn schrift. (...) De ware poëzie is die waar ook het schrift zijn woordje meesprekt."

Over de logogrammen zelf schrijft hij in dezelfde tekst: "In 1962 teken ik in Tervuren de eerste logogrammen, met een vulpen. In 1962 ook, te Silkeborg, de eerste logogrammen met gekleurd olekrijt. In 1963 te Tervuren de eerste logogrammen in Oost-Indische inkt. In 1964 de eerste logogrammen op kranten met zwart olekrijt. Eveneens in 1964 de eerste logogrammen op foto's met Oost-Indische inkt."

In 1963 leer ik in Dublin elementen van de Gaelische taal en zijn schrift. Eveneens in 1963 schrijf ik in Fins Lapland, te Ivalo, met een stuk tak gedichten in het vervroren ijs die ik dan fotografeer: logo-ijs-schrift (in het Frans: 'logoneiges' en 'logoglaces').

HET HOF VAN BELJEN, XII (1999, 3), p. 10-11 (TERVUREN.)

Christian Dotremont

Né à Tervuren de parents catholiques, éduqué chez les Jésuites. Révolte précoce. Vénère Rimbaud.
En 1940 Christian Dotremont publie *Ancienne Eternité*, poème en forme de question et réponse, dialogue et monologue. Magritte et Ubaç accueillent promptement le jeune poète au sein du groupe surréaliste. Pendant la guerre il se rend régulièrement à Paris où Cocteau et Eluard l'encouragent et l'introduisent dans le monde artistique. Avec Noël Arnaud et, en Belgique, avec Mariën et Broodthaers, il publie tracts, revues et essais. Leur vision politisée mène à une tentative de transformer le mouvement de Breton en "surréalisme révolutionnaire" qui aboutit à l'échec.

En 1948 Dotremont fonde le mouvement Cobra avec Joseph Noiret et les peintres Appel, Constant, Corneille et Jorn. Sans revenus ni ressources, sans domicile fixe, il coordonne la revue ainsi que les expositions du groupe, secondé à partir de 1949 par Pierre Alechinsky et dans le Nord par Jorn. En 1951 il lui rend visite pour la nième fois; Jorn se retrouve alité au sanatorium de Silkeborg atteint de tuberculose. La même maladie est diagnostiquée chez Dotremont. Lui aussi sera hospitalisé et de leur lit de malade les deux fondateurs décident de dissoudre le mouvement.

C'est au cours de cette période que lors d'une rencontre fortuite, Dotremont tombe amoureux d'une Danoise blonde. Plus tard, sous le pseudonyme de Gloria celle-ci traversera, en filigrane, rarement sa vie mais fréquemment ses textes. Dans les années de misère et d'échecs qui suivent il travaille péniblement à son roman-clé *La pierre et l'oreiller* qui paraît chez Gallimard en 1955.

En 1962 il découvre une nouvelle discipline libre: l'écriture (à la main, car après le surréalisme, il abjure également la typographie) suivra en tant qu'*image* le contenu improvisé du texte. Ainsi naît le logogramme qui acquiert sa forme définitive vers 1968. Dotremont se fait maintenant "peintre de l'écriture": au moyen d'un pinceau trempé dans l'encre de Chine il crée dans l'image son texte sur de grandes feuilles de papier.

Son inspiration, il la trouve dans les vastes paysages enneigés du Grand Nord. Il traverse le papier blanc comme un traîneau imaginaire; il chante sa Gloria devenue mythique. En 1977 il tente de passer l'été avec elle au Danemark alors qu'ils ne se sont plus revus depuis 1960. Il décrit la joie des retrouvailles suivie par le désespoir de l'échec dans un de ses textes les plus ambitieux, un seul logogramme de 25 feuilles foisonnant d'allitérations lyriques (éditions Ziggurat, Anvers, 25 exemplaires). Christian Dotremont s'éteint au cours de l'été 1979 au sanatorium de Buizingen.

"grotesque texte extirpant un souffle de rire"
1978, encre de chine au pinceau
papier fait main, 56 x 44
signé et daté au crayon au centre

- 2 -

"NE PREPARE PAS LES MOTS QUE TU CRIES." (Paul Eluard)

Lui, il ne peut voir une surface blanche sans l'imaginer écrite, il la tourne en écriture comme d'autres mettent un mur en couleurs. Il l'occupe de telle manière qu'on ne parvient plus ensuite à l'inscrire dans le cercle clos des images communes, normalisées et rangées sur l'étagère des savoirs et des arts. Grâce à son geste, elle se met à exister plus violemment, ailleurs.

Homme de mouvement: son langage excède toujours les significations que proposent les dictionnaires, parce qu'il parle en gestes vifs qui dessinent un sens. Homme de main et de plume, non grand rhétoriqueur.

Christian Dotremont: de naissance, cet homme de mots a le diable au corps. Prométhéen, il dit, il s'aventure sous tous ses dehors, il n'appelle pas au repos. Sa parole montre l'expérience même du sens, perturbe les évidences triviales, met en traces les rumeurs qui murmurent dans les profondeurs de l'énorme forêt primitive des mots et des phrases qui vit en nous.

Ce diable de poète dit, comme au premier jour de la première Parole, et le tour est joué: il nous place rudement devant le monde qu'il écrit, tel que personne ne l'a vu. Tel que personne ne le lisait avant lui. Car Dotremont n'est pas peintre, il faut bien s'en rendre compte; homme de l'écriture, il occupe l'univers noir et blanc des mots. Homme d'encre et de nuit.

Poète, il peint les mots tels que le sens qui naît au fil du geste dicte leurs allures spontanées. Imprévisibles. Poète et manieur de mots, il sait la générosité sensible qui habite la phrase quand la main la met en liberté d'être ce regard du poète qu'il a appelé un *logogramme*.

Visionnaire, Dotremont l'est au sens où il s'exprime comme les devins: il donne à entendre quand il trace, il trace ce qui est un poème, le texte d'un monde dont le poète craque toujours avec nous la première pomme des merveilles.

Que faire, devant un logogramme? Non pas le retourner en tous sens pour lui faire rendre sens, mais, voyeur de mots, s'égayer dans le labyrinthe des formes et les détours de la main si vite en allée qu'un poème est devenu visible sur la feuille, ou sur la neige. Ou dans nos yeux, l'essentiel.

Dès le coup d'oeil jeté, une fois qu'on est saisi dans le filet subtil des lignes et des formes, on peut lire le texte de l'oracle, ce poème, le plus souvent, récit en lettres apprivoisées, qui effarouchent moins.

"Les mots et les chocs" soudaine liberté acquise d'à la fois lire et voir, voir et lire, l'envoûtement à lieu quand les mots chantent visiblement.

Joseph NOIRET

Noiret
le 16 juillet 1991

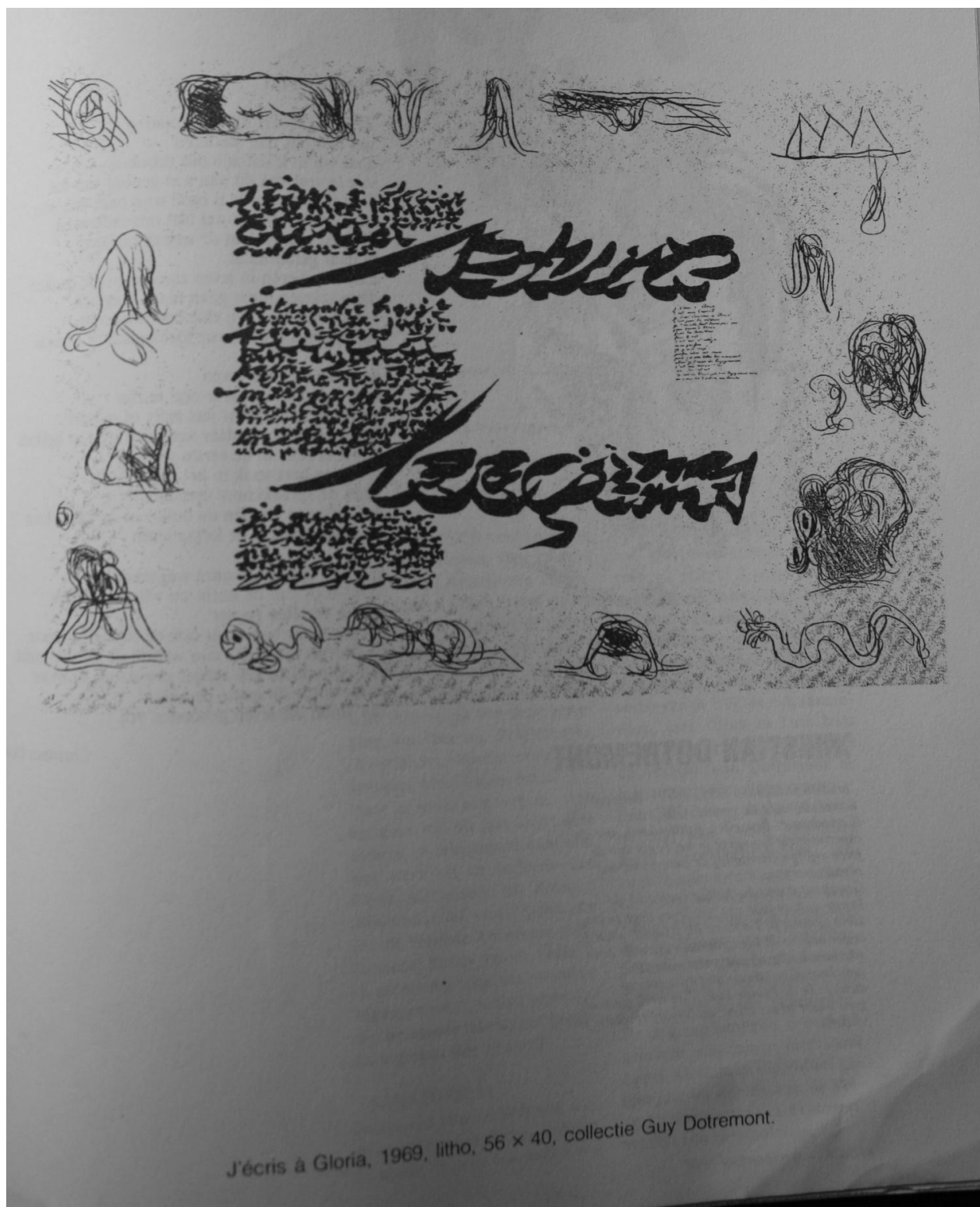
- 3 -

Christian Dotremont

J'écris à Gloria / c'est mon travail /
je suis écrivain à Gloria / c'est pour la séduire /
je travaille huit heures par jour / pour écrire à Gloria /
faire des brouillons / faire le net / c'est ma stratégie /
mais parfois je prends congé / parfois même une année /
pour que mes lettres lui manquent / et alors je trace des logogrammes /
c'est ma distraction /
mon rêve étant / de séduire Gloria par mes logogrammes mêmes /
dans une civilisation des loisirs.

«Ik schrijf Gloria – dat is mijn werk
ik ben schrijver voor Gloria – dat is om haar te verleiden
ik werk acht uren per dag – om Gloria
te schrijven – kladjes te maken –
netwerk te maken – dat is mijn strategie
– maar soms neem ik vakantie – soms wel
een heel jaar – opdat ze mijn brieven zou missen
en dan teken ik logogrammen –
dat is mijn verstrooiing –
mijn droom zijnde –
Gloria zelfs met mijn logogrammen te verleiden
– in een vrijetijds-beschaving.»

J'écris à Gloria, 1969, litho, 56 x 40, collectie Guy Dotremont.

...dit is Hugo Claus

CHRISTIAN DOTREMONT

Christian Dotremont (1922-1979), Belgisch lichter, bedacht de naam COBRA (Copenhagen, Bruxelles, Amsterdam) voor de experimentele beweging in het begin van de jaren vijftig waarvan hij de onvermoeibare organisator was.

Geteisterd door tuberculose bracht hij de laatste vijftien jaar van zijn leven door in een klein pension in Tervuren bij Brussel, waar hij onder andere de logogrammen uitvond, een spontane kalligrafische vorm voor zijn gedichten. Een van de meest inventieve dichters in de Franse taal. Zijn werk staat als geen ander in het teken van liefde, revolutie en vrijheid.

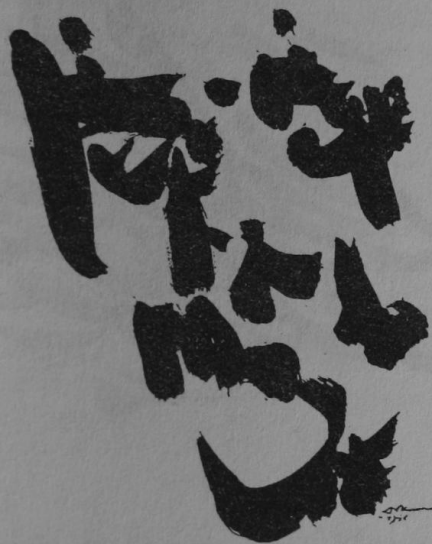
LOGOGRAM

Als het gebeurt dat we stotteren
wel laat ons dan stotteren
daar wij in leven zijn dus dronken
van te veel van dit van niet genoeg van dat
daar het onze geur is onze wijn onze droesem
en is er een spraak wel laat ons radbraken
of beter gezegd laat de spraak ontstaan
in haar geradbraak
daar wij dieren in leven zijn dieren die denken
die wankelen maar gaan maar slingeren
van nature daar wij elke boei weigeren
elke vleugel kruk illusie ideologisch of logisch

daar wij hinkend leven
daar het ons feest is overal te zijn
in ons element maar iets meer of minder
laten we stotteren daar het leven stottert hakkelt
driewerf zelfs in de eerste stuwung
daar ons hart vaak in het wilde slaat
altijd de spraakkunst verslaat
daar al onze handen de buik van de volte slaan
en grabbelend in de leegte leven

laten we dansen in onze waggeling zelf
in de doos van de nacht nu wit van schuim
of van verlaten papier
laten we stotteren daar ook de sterren stotteren
de Glorias die koffie zijn waarin de alkohol zinkt
van duizend en één stofjes gewekt uit de rivier
uit de aarde de mijne de hare
van vuren die leven gebonden vrij.

Christian Dotremont

figue-neque à la mort

Een logogram van Christian Dotremont

DOTREMONT WORDT NIET VERGETEN

In november 1998 werd vooral in het Cobra Museum voor Moderne Kunst in Amstelveen de oprichting van Cobra, toen vijftig jaar geleden, herdacht. Er waren verschillende presentaties te zien, maar de belangrijke rol van Christian Dotremont, de Belgische theoreticus van deze beweging van Deense, Belgische en Nederlandse experimentele kunstenaars, bleef buiten beeld. Maar hij wordt niet vergeten. Aan het eind van dit jaar krijgt deze dichter en tekenaar er aandacht met werk uit de collectie van Pierre Alechinsky. Bij Rossaert (Nosestraat 71), een dépendance van de bekende Antwerpse galeriehouder Ronny van de Velde, is alvast een expositie van vooral de 'logogrammen', zoals Dotremont zijn beeldende tekeningen noemde, ingericht (tot 30 april).

SANATORIUM

Dotremont (1922-1979) was mede-oprichter van Cobra, bedacht de naam en was o.a. actief als

hoofdredacteur van het tijdschrift van deze internationale groepering. Hij had in Brussel het 'revolutionaire surrealisme' vertegenwoordigd, maar zich daarvan na zijn ontmoeting in Parijs met de Deense schilder Asger Jorn losgemaakt. Beide kunstenaars verbleven in 1951 in een sanatorium, toen Còbra in Luik haar einde beleefde. Alechinsky stelde op verzoek van Dotremont de laatste tentoonstelling samen. Dotremont droeg aan de beeldende taal van Cobra 'peintures mots' (woordschilderijen) bij, vaak in samenwerking met andere leden, en ontwikkelde later vanuit een calligrafische methode zijn 'logogrammen', met Oost-Indische inkt gepenseelde woordbeelden. Ook na de opheffing van Cobra heeft hij de 'expérience', die de groep huldigde, in praktijk gebracht o.a. samen met Karel Appel. Alechinsky, die vrijwel gelijktijdig bij Ronny van de Velde, IJzerenpoortkaai 3, exposeert, beheert zijn nalatenschap.

*50

Christian Dotremont (1922-1979)
Je fais pièce elle fait piège

signed, titled, dated 'Dotremont, je fais
pièce elle fait piège, 1969' (along the lower
edge)

ink on paper

19 1/2 x 25 3/8 in. (49.5 x 64.5 cm.)

Executed in 1969

£1,500-2,500

US\$2,500-4,100

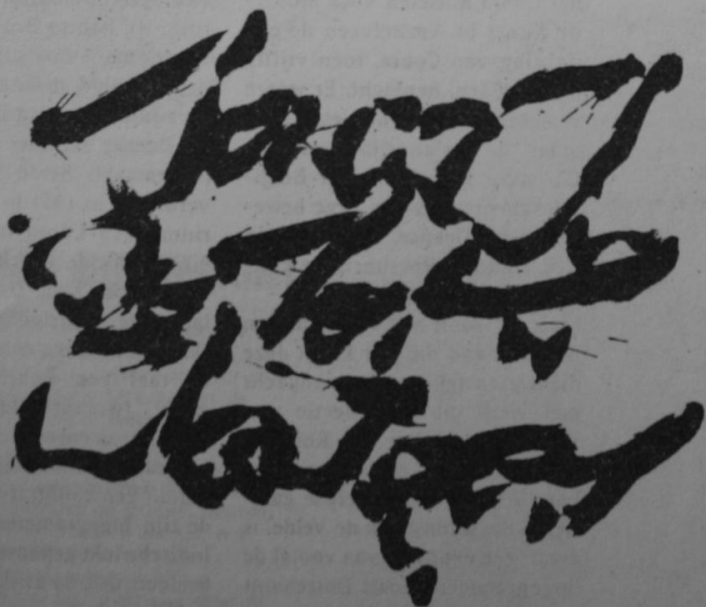
€2,300-3,700

Provenance:

Acquired directly from the artist by
Stéphane Janssen in 1969

Exhibited:

Scottsdale, Scottsdale Center for the Arts,
*A Museum in the Making: the Stéphane
Janssen Collection of Contemporary
European and American Art*, April-August
1991.

*51

Christian Dotremont (1922-1969)
Saccades et saccages

signed and dated 'Dotremont 1969' (lower
left) and titled 'saccades et saccages'
(lower right)

ink on paper

19 3/8 x 25 3/8 in. (49.2 x 64.4 cm.)

Executed in 1969

£1,500-2,500

US\$2,500-4,100

€2,300-3,700

Provenance:

Acquired directly from the artist by
Stéphane Janssen in 1969

CHRISTIE'S TWENTIETH CENTURY ART WORKS FROM THE
STEPHANE JANSSEN COLLECTION, LONDON, 30 APRIL 1999.

Confrerie- en gilderaden - Les fonctions et leurs titulaires chez les lignages

Ereraad

Hoofd-eredeken: G. Puttevils, Groot Overlaar 146, 3300 Tienen, 016/811510.
Bijz. eredeken: Ch. Roberti de Winghe, Naamsestraat 42, 3000 Leuven, 016/221455.
Mombaarvader: J. Vandervelpen, Pastorijsstraat 30, 3320 Hoegaarden, 016/766173.
Princ. Protectieheer: F. Huon, burgemeester Hoegaarden.

Keurraad

Sweertshuys: G. Sweerts, Bley 42, 3320 Hoegaarden, 016/767076.
Leliehuys: E. Van Nerum, Kauterhof 7, 3320 Hoegaarden, 016/760832.
Hoebancxhuys: V. Claes, Anjelierenlaan 5, 3300 Tienen, 016/810517.

Kapittelraad

Proostheer: A. Halfants, Abbaye de la Trappe, 6460 Chimay.
1e Coadjutor: E. de Wilde d'Estmael.
2e Coadjutor: J. P. de Wilde d'Estmael.

Hoofdraad van de Confrerie

hoofddeken: G. Sweerts.
hoofdonderdeken: R. Van Nerom, St.-Annalaan 168, 1640 St.-Genesius-Rode, 02/3584458.
hoofdraadsheer: V. Claes.
comptorist: A. Van Nerum, parklaan 5, 1860 Meise, 02/2694900.
griffier-genealoog: M. Dodion, Lelielaan 34, 3191 Hever, 015/614324.
ceremoniën. - adv.: A. Van Nerum, gemeenteplein 13, 3320 Hoegaarden, 016/767395.

Raad van de Sweerts-alliantie

deken: G. Sweerts.
onderdeken: H. Sweerts, Nerm 147, 3320 Hoegaarden.
raadsheer: W. Sweerts, Leuvensestraat 19, 3290 Diest, 013/311081.
1e gezworene: B. Sweerts, Bley 19, 3320 Hoegaarden, 016/766693.
2e gezworene: J.P. Sweerts, Rue Grosse Boule 17, 1495 Villers-la-Ville, 071/878340.

Raad van de Gulden Lelie

deken: R. Van Nerum.
onderdeken: E. Van Nerum.
raadsheer: L. Van Nerum, Bley 29, 3320 Hoegaarden, 016/766489.
1e gezworene: A. Van Nerum (Meise).
2e gezworene: A. Van Nerum (Hoegaarden).

Raad Hoebancx-Struys-alliantie

deken: V. Claes.
onderdeken: J. 's Jegers, Burg. Voetslaan 28, 3990 Peer, 011/632504.
raadvrouw: H. Claes, Aarschotsesteenweg 133, 3300 Tienen, 016/815383.
1e gezworene: Ed. Rabbelier, Keldermanstraat 70, 3067 XM Rotterdam
2e gezworene: J. Mineur-Claes, Hogenstraat 95, 3450 Geetbets, 011/588186.

De Confrerie viert in het jaar 2000-La Confrérie en fête en l'an 2000

1965: museum 't Nieuwhuys	35 jaar/ans	musée 't Nieuwhuys
1970: heropricting Confrerie	30 jaar/ans	de Confrérie

Uitgaven Familieschoon

- 216 (1/2000) *De Hoegaardse Karolingers - Les descendants de Charlemagne*
- 217 (2/2000) Speciaal nummer *Hubert Van Nerum (1923-1994)*
Hubert Van Nerum, l'histoire locale et la généalogie
- 218 (3/2000) *De Hoegaardse biergeschiedenis - Les brasseries de Hoegaarden*
- 219 (4/2000) *30 jaar Confrerieleven - La Confrérie de 1970 à 2000*

In de loop van 2000 verschijnt

*De Confrerie der V Geslachten van Hoegaarden:
geschiedenis-gebruiken-genealogie*

Au courant de l'an 2000 il y aura une publication

*La Confrérie des V Lignages de Hoegaarden
1741-2000*

Lidmaatschap - Côtisation annuelle: 300 Bef. au minimum

000-0895026-07 Confrerie der V Geslachten van Hoegaarden
Confrérie des V Lignages de Hoegaarden

Wie 600 Bef. overschrijft krijgt er *Alpaidis* bij, het tijdschrift van de
Heemkundige kring 't Nieuwhuys Hoegaarden

Wie 1000 Bef. stort krijgt ook onze 3e uitgave: *'t Moutstockje*, tijdschrift over
bierfolklore